

'Het werkelijke gevaar zijn de gewone mensen'

'De welwillenden' is praatstuk

Sonja de Jong

'Het werkelijke gevaar, dat zijn de gewone mensen.' Dat stelt Obersturmführer Max Aue in 'De welwillenden'. Zonder de steun van die gewone mensen zouden fanatici als Hitler en Stalin machteloos zijn geweest. En dat kan ook nu weer gebeuren. Dat is de actuele les die schrijver Jonathan Littell zijn lezers in 2006 wilde meegeven met zijn boek 'De welwillenden'. Een les die nu door regisseur Guy Cassiers vertaald is naar het theater. Een les die niet vrolijk stemt.

Veel ophef

Littell veroorzaakte destijds veel ophef met zijn bijna duizend pagina's tellende roman. Niet omdat hetgeen hij over de Tweede Wereldoorlog vertelde zo controversieel was, maar omdat zijn hoofdperson, Max Aue, weliswaar nazi is, maar tegelijk ook een heel gewone, redelijke man. Een man ook die stelt dat iedereen in soortgelijke omstandigheden dezelfde foute keuzes zou kunnen maken. Aue is niet de afgrijselijke beul die we graag van hem zouden maken, hij is een mens zoals wij zelf zijn. Die boodschap trof Cassiers en die wilde hij ook naar het podium vertalen. Geen eenvoudige opgave, want waar Littell met zijn roman

vrijwel geen beperkingen kende, zag Cassiers zich gebonden aan theaterwetten en vooral tijdsduur. Veel verhaallijnen uit het boek moest hij daarom laten vallen, om zich te concentreren op de kern: de mens Max Aue die zich ondanks al zijn twijfels toch ijverig kwijt aan zijn taak: het in goede banen leiden van de 'Endlösung', het vermoorden van miljoenen joden. De rol van Aue wordt op bijna zakelijke wijze gespeeld door Hans Kesting. Terwijl het licht in de zaal nog niet gedoofd is en het podium in duisternis gehuld is, waardoor de grens tussen realiteit en fictie wegvalt, komt hij op en verklaart 'nergens spijt van te hebben'. 'Ik deed gewoon mijn werk.' De daarna volgende uren blijkt hij terug op wat er gebeurd is.

Amper actie

'De welwillenden' kent amper actie, het is vooral een praatstuk. De nazi-officieren discussiëren over de vraag hoe ze 'zo humaan mogelijk' zoveel mogelijk joden tegelijk kunnen uitroeien, er vraagt er zich eentje af waarom ze nou eigenlijk allemaal uitgeroeid moeten worden. Heel redelijk allemaal, heel gewoon. Cassiers zet zijn spelers in een abstract decor (van Tim van Steenbergem) vol symbolische verwijzin-

gen: honderden schoenen, opgesteld in kaarsrechte rijen en later hangend aan een woud van rode linten, een tros vlijmscherp glinsterende messen, spoorrails en een wand van deurtjes. Op een groot scherm zijn regelmatig hallucinante beelden te zien die de nachtmerries van Aue verbeelden.

Toneel

'De welwillenden', naar het gelijknamige boek van Jonathan Littell, door Toneelgroep Amsterdam/Toneelhuis. Regie: Guy Cassiers. Bijgewoond op 6 april in de Stadsschouwburg te Amsterdam. Hier nog te zien: 8 en 9/4, 12 t/m 16/4, 18 t/m 21/5, 24 t/m 28/5; Schouwburg, Utrecht 10 en 11/6; Schouwburg, Rotterdam 16 en 17/6. www.tga.nl

Hans Kesting en Kevin Janssens in 'De welwillenden'.

FOTO KURT VAN DER ELST